

Utskrift av hva som sies

8. Aksjemarkedet og samfunnet

Hver dag i Norge går ca 2,3 millioner personer på jobb i små og store bedrifter. Et aktivt og velfungerende næringsliv er selve motoren i et samfunn. På små steder der noen få store selskaper, hjørnesteinsbedrifter, står for en betydelig del av arbeidsplassene, er dette tydelig.

Ca en tredjedel av kommunens arbeidsføre innbyggere dvs knapt 900 personer arbeider i Hydro. For hver tusenlapp de ansatte får i lønn, betaler de ca 350,- til kommune og stat i form av skatt.

For resten av lønnen handler de ca 900 ansatte mat og varer på stedets butikker. Butikkene gir på sin side lønn til sine ansatte, betaler skatt osv. Skattepengene brukes til skoler, barnehager og andre offentlig ansatte.

Hydro AS Sunndal lager aluminium og de har underleverandører fra utlandet som leverer aluminiumoksid og andre tilsetningsstoffer. Till tross for at de har sine vesentligste underleverandører fra utlandet skaper de flere arbeidsplasser lokalt. På samme måte er det med de aller fleste selskap i Norge, de har underleverandører og kunder og de henger alle sammen og er avhengig av hverandre for at de skal kunne produsere sine varer eller tjenester. Stat og kommune å sin side er avhengig av skatteinntektene for at de skal kunne opprettholde et bra tilbud til innbyggerne.

Til tross for at store bedrifter på mindre steder rundt om i Norge betyr mye for lokalsamfunnet, velger noen likevel å flytte hele eller deler av produksjonen sin til land med lavere kostnader. Lokalsamfunnet for ta seg av de som blir arbeidsledige her hjemme.

Hva er drivkraften bak slike beslutninger?

- Min jobb er å sørge for at investorene har størst mulig avkastning på sine investeringer. Det er en ganske tydelig jobb. Det står ikke noe om samfunnsansvar i en administrerende direktørs stillingsbeskrivelse. Så det er på en måte bakteppe for det man gjør og det er derfor ofte enkelbedrifter flytter til utlandet for det er det man må for å få en fornuftig avkastning. Men innefor de rammene som ligger der i forhold til avkastningskrav og sånt så er det klart at vi ønsker å være i Norge.

Skal selskap bare tjene penger for sine eiere og hvor går grensen mellom lønnsomhet og samfunnsansvar, er det et motsetningsforhold?

Det finnes ikke noe fasit svar på disse spørsmålene.

I Norge ligger forholdene til rette for en god oppvekst. Barna går i barnehagen og på skolen, de leker med venner, og blir passet på av både foreldrene og samfunnet. Sånn er det ikke for alle barn... Mange selskap opererer i fattige land, også norske.

Også her i Norge hender det at selskaper oppfører seg tvilsomt. Et stort selskap betalte penger til butikker for å få de beste hylleplassene og et annet sendte betydelige regninger for arbeid som aldri var utført.

Å definere Samfunnsansvar er vanskelig. Det er blant annet:

*Å sikre arbeidernes rettigheter – i forhold til lønn og arbeidstider osv.
Miljøhensyn – Minimere forurensing.
Forbrukerrettigheter – gi riktig varedeklarasjon.
Samfunnsutvikling – bidra til lokale idretts- og ideelle foreninger osv.*

Hvert år gjennomføres en stor undersøkelse som kartlegger hva folk flest synes om de 116 største bedriftene her i landet. Hvordan står det egentlig til?

- Det vi ser er at det varierer sterkt. Noen bedrifter står veldig sterkt når det gjelder samfunnsansvar og moral, mens andre står det svært dårlig til med. Disse variasjonene kan vi ofte henføre til begivenheter som knytter seg til virksomheten, både der man demonstrerer en vilje og en evne til å overholde lover og regler og gjøre jobben sin skikkelig, og der hvor det er dårlig begivenheter, hvor folk føler seg sviktet og reagerer svært negativt. Vi har også virksomheter hvor nesten 3/4 av befolkningen har et dårlig inntrykk av bedriften, med hensyn på samfunnsansvar og moral.

Når vi skal handle varer får vi stadig flere produkter å velge mellom. Utenlandske, norske, økologiske, miljømerkede. Hva ser vi etter, hva er viktig når vi handler?

- Først og fremst, kanskje pris.

- Jeg tror jeg ser mest på kvalitet.

- Jeg ser nok mye på design, hvis det er klær og sånne ting.

- Det er mange butikker jeg ikke går i, bare fordi de har dårlig frukt og grønnsaker.

- Hvis jeg har valget mellom økologiske bananer eller ikke, så tar jeg de økologiske.

- Prisen teller også selvsagt.

- Jeg er ikke så flink til å se på hvor varene er produsert.

- Jeg ser etter pris, hvor mye det koster.

Pris betyr mye for de aller fleste, men ingen ønsker heller barnearbeid, miljøutslipp eller dårlig kvalitet. Gjennom å kjøpe et produkt fra et selskap bidrar man til selskapets økonomi og fremtidige drift.

Om et selskaps produkter er laget av barn, og du kjøper produktene deres, er du indirekte med på å støtte fortsatt barnearbeid.

Korrupsjon og miljøkriminalitet finner man ofte i disse land.

Norske og utenlandske investorer bidrar også med kapital til disse selskapene. For eksempel kan et aksjefond ha kjøpt aksjer i et slikt selskap. Da er andelseieren i fondet indirekte eier av et slikt selskap og indirekte bidrar til å opprettholde uetisk oppførsel.

Norske fondsforvaltere investerer i flere tusen internasjonale selskaper på vegne av deg og meg. Hvordan tenker de i forhold til Etikk og samfunnsansvar når de vurderer et selskap?

- For vårt vedkommende har vi samarbeid med et verdensomspennende selskap i London som heter Innovest. De er stasjonert over hele verden og kjenner til de lokale forhold og til lokale selskaper. De kan språket deres og kan gå i dybden, og granske selskapene grundig. Dette gjelder også da selskapenes underleverandører. Så der føler vi at vi har en veldig stor sikkerhet når det gjelder dette.

Media har også en nøkkelrolle i å avsløre innsidehandel, korrupsjon og tvilsom forretningspraksis. Noen ganger kan begjæret etter å tjene mer penger drive selskaper til å gjøre ulovlige eller uetiske handlinger. Som en følge av mange skandaler i børsnoterte selskaper, både norske og utenlandske, de senere årene, så er vi blitt opptatt av forholdet mellom bedriftens ledelse og bedriftens styre. Dette forholdet kalles Corporate Governance.

Corporate Governance, eierstyring og selskapsledelse, handler om demokrati i næringslivet. Hvordan ledes selskapet, hvordan er innsynet og åpenheten rundt driften av selskapet og hvor uavhengig er styret av ledelsen?

Det er aksjeeierne som velger styret i bedriften. Styret skal være uavhengig av selskapets ledelse og har som oppgave å kontrollere og følge opp at ledelsen følger de beslutninger og retningslinjer som styret har vedtatt. Styret står ansvarlig overfor aksjeeierne.

Som aksjeeier er det viktig å delta på generalforsamlinger. Da har man sjansen til å få direkte informasjon og dessuten være med på viktige avstemninger i selskapet.

- Når du eier et hus så har du noen rettigheter i forhold til det huset, og når du eier en bil har du noen rettigheter i den forbindelse. Og en som er medeier i selskaper har også visse rettigheter, og de å bruke de rettighetene på en klok måte, å sørge for at de faktisk er med på å styre disse selskapene og at vår interesse blir tatt vare på er uhyre viktig. Og vi vet jo hva som skjer hvis vi ikke gjør det. For det er noe av lærdomen etter en finansskandale som Enron, er at eiernes interesser ble fullstendig overkjørt av noen insidere som tok over makten og det kan ikke vi tillate oss at skjer.

Som aksjonær og investor har man også mulighet å påvirke. Det norske pensjonsfond - utland, som før kaltes petroleumsfondet, er et av verdens største fond og de kjøper ikke aksjer i hvilket selskap som helst.

- I det vi snakker sammen nå så er det sytten selskaper som har blitt utelukket fra vårt investeringsunivers. Vi har investert i nesten 3500 selskaper, så jeg vil si at den store utfordringen ligger i å utøve eierskap i de selskapene, være med på å påvirke, være med på å ta opp viktige saker, slik at vi kan sikre vår langsiktige avkastning å sikre markedenes sunnhet.

Men det er ikke bare de store aktørene som kan påvirke. Du og jeg kan også gjøre bevisste valg når vi kjøper aksjer.

For å finne ut om et selskaps Miljø og samfunnsansvar kan man finne informasjon på internett. Global Compact er FNs initiativ for miljø og samfunnsansvar og Transparency international er en verdensomspennende organisasjon som jobber mot korrupsjon. Du kan også ta kontakt med selskapene direkte.

Vil vi få en profesjonell til å ta seg av jobben, kan vi velge SRI fond. De fleste av disse fondene velger da bare å investere i de selskapene som er "best i klassen" på miljø og etikk.

Jeanette reiser seg å stiller et spørsmål. Bilder: Jeanette fremfor pc, kontroll på Oslo Børs, Jeanette leser brosjyre på generalforsamling, Jeanette på generalforsamling.

Det er viktig å være bevisst på hva for selskap du kjøper eller lar hva å kjøpe aksjer i. Et sunt og fruktbart næringsliv er avhengig av at alle følger spillereglene og at samfunns- og miljøansvar overholdes. Som Aksjonær i et Norsk selskap er det viktig å engasjere seg å sette seg inn i hva selskapet driver med, følge med på utviklingen og være tilstede på generalforsamlingen. Et aktivt eierskap er den beste garantien for et sunnere aksjemarked og en mer bærekraftig utvikling.

- Jeg tror selskaper i dag i økende grad merker at aksjonærer er aktive og det er en god ting. Dette skal først og fremst ikke være noen kamp. Vi vil jo gjerne arbeide sammen med selskapet. Vi har jo som oftest felles interesser, men jeg tror det er riktig å si at vi allerede nå ser at selskapene opplever at det er større press mot dem fra mange aksjonærer, også på mange viktige etiske og sosiale og miljømessige spørsmål. Og tror ikke det kommer til å avta, og jeg trur det er av det gode for finansverden og for samfunnet i sin helhet.